

ANGMAGSSALIK-ORKAN OG FREMTID

Af Jørgen Felbo

Østkystbyen Angmagssalik blev i den første uge af februar ramt af en usædvanlig voldsom orkan – vindstyrke antagelig op til 170 knob – med det resultat, at der skete omfattende skader på byen.

Der blev omgående igangsat et omfattende hjælpearbejde. Håndværkere blev fløjet til byen, og en række flyvninger med materiale fra København gennemførtes med islandsk flystøtte.

21 huse i byen blev totalødelagt eller blæste simpelthen væk, og et stort antal huse blev mere eller mindre ødelagt, bl. a. som følge af indblæste vinduer, ødelagte varmeanlæg og nedblæste skorstene. Det nyeste byggeri fra Grønlands Tekniske Organisation, gennemført efter at man i 1965 forhøjede vindbelastningsnormerne, stod sig bedst på linie med gammelt, traditionelt smårudet byggeri.

En måned efter orkanen kunne GTO melde de mest påtrængende nødhjælpsarbejder gennemført og kunne trække de første ekstrahåndværkere hjem. Boligproblemet i byen lettedes betydeligt, idet mere end 100 skolebørn og et antal lærerfamilier straks efter orkanen blev fløjet til Danmark. Sandsynligheden taler for, at de første – de små – skolebørn vil kunne returnere til sommerferien, mens de større børn antagelig må blive yderligere et skoleår i Danmark.

Bygningsskaderne, der løseligt er opgjort til en halv snes millioner kroner, vil formentlig tidligst være fuldt afhjulpet i begyndelsen af næste år, men allerede efter en måneds forløb efter orkanen fungerede byen i det store og hele igen. Befolkningen på stedet tog de dramatiske begivenheder med godt humør og ro, men mange havde betydelige personlige tab og måtte gå ud fra, at der ville blive ydet rimelige erstatninger.

Straks efter orkanen blev der i flere blade skrevet, at ødelæggelserne antagelig ville sætte gang i den længe omtalte afvandring fra byen, der i dag har et væsentligt større indbyggertal, end der er erhvervsmuligheder til. Fra anden side blev der imidlertid advaret imod, at man brugte „orkanen som løftestang for en hasteløsning på byens problemer“.

Hus, der blev gjort ubeboeligt af orkanen.

Man kunne efter et besøg i Angmagssalik kort efter orkanen få indtryk af behovet for følgende foranstaltninger i forbindelse med byens fremtid:

1) Hurtig igangsætning af en oplysnings- og orienteringskampagne i Angmagssalik og andre fangerbyer om de lokale fremtidsvilkår og om forhold og vilkår, der vil kunne bydes folk, som vælger en afvandring til enten Grønlands vestkyst eller Danmark.

Man kunne her tænke sig udarbejdet et pjecemateriale og specielt optagelsen og udsendelsen af instruktive film, der fortæller om arbejds-, bolig- og fritidsforhold og andre samfundsforhold i de vestgrønlandske tilflytningsbyer og i det danske samfund.

I Angmagssalik fremgår det klart, at folk egentlig ikke ved ret meget om, hvad de i givet fald vil få at vælge imellem, og hvad valgmulighederne dækker over og rummer. Bortset fra østgrønlandske sæsonarbejderes erfaringer på vestkysten af Grønland er kendskabet til „verden udenfor“ meget begrænset.

2) Gennemførelsen af et omhyggelig planlagt lokalrundspørge, der giver befolkningen mulighed for at udtrykke, hvad man har af fremtidsønsker. Endnu i dag har man af gode grunde ikke fået virkelig dækkende tilkendegivelser fra befolkningen.

To små Angmagssalik-børn følger oprydningen.

Møder i Angmagssalik om sagen har dels været dårligt besøgt, dels har kun få taget ordet. Man har ikke noget reelt grundlag at udtale sig på. Kommunalbestyrelsen har udtalt sig principielt *for* de tanker, der er fremsat i Grønlandsrådet: hjælp til gennemførelse af langvarige fangstrejser ud til nye fangstpladser, en afvandring og gennemførelse af en forstærket familieplanlægningsvirksomhed. Men kommunalbestyrelsen ved altså ikke, om den har befolkningen bag sig.

3) Opbygningen af en modtageorganisation i Danmark og omhyggelig forberedelse til modtagelse af de grønlændere, der ønsker en direkte udvandring til Danmark. Problemet er stort og mangesidet, og hvis forberedelsen ikke er noget nær perfekt, vil tilvandringen af grønlændere hertil kunne blive en menneskelig tragedie og et dansk-grønlandsk politisk problem af stor rækkevidde. Alt må gøres for at undgå, at noget i retning af et „fremmedarbejderproblem“ opstår i forbindelse med en eventuel grønlandsk afvandring til Danmark. Grønlandsk afvandring til Danmark vil blive og bør blive en absolut frivillig sag, men opbygningen af en dansk modtageorganisation vil formentlig trygt kunne fremskyndes, fordi erhvervsforholdene i

Skader på byens hospital.

Børnene leger foran de ødelagte huse.

Grønland i almindelighed gør det tænkeligt, at et antal grønlandere i de kommende år vil se deres fordel i en sådan afvandring. Oprettelsen af en modtageorganisation i Godthåb er en selvfølge.

4) Hurtig og konkret undersøgelse af de tanker, som med bifald fra kommunalbestyrelsen i Angmagssalik er fremsat over for Grønlandsministeriet om bortadoption i Danmark af et betydeligt antal børn, der i dag lokalt betegnes som misrøgtede, vanskeligtstillede eller uden fremtidsudsigter. Det er blevet nævnt, at 200 børn, cirka 10 procent af Angmagssalik-distriktets befolkning, bedst ville kunne sikres en fremtid gennem adoption i Danmark. Tanken om oprettelsen af en særlig adoptionscentral til varetagelse af dette og lignende projekter trænger sig på.

I Angmagssalik bedømmer grønlandske myndighedspersoner ikke fremtidsmulighederne for befolkningen lyst. Kommunalbestyrelsesformand Aron Davidsen siger:

– Vi går ind for, at der gives fangere, som ønsker at forblive ved deres gamle erhverv, og dermed forblive her på østkysten, støtte hertil. På den anden side mener vi, at man ikke kommer uden om en afvandring. Den bør være frivillig for den enkelte, men i realiteten vil den ske under en nødvendighedens lov, skabt af forholdet

Bulldozer trækker totalødelagt hus væk under oprydningen.

mellem befolkningstal og erhvervsmuligheder. Men vi mener, at man skal gå forsigtigt til værks og gennemføre en yderst omhyggelig forberedelse.

Lokalt tænker vi os at nedsætte et forberedelsesudvalg og at sende et kommunalbestyrelsesmedlem på orienteringsrejse til vestkysten. Jeg vil selv i kommunalbestyrelsen stille forslag om afsendelsen af en henvendelse til grønlandsminister, landsrådsformand og til vor folketingsmand om hurtig igangsætning af alle nødvendige forberedelser. Jeg synes, at parterne i denne sag ligesom har siddet og ventet lidt på hinanden.

Handelschef Aage Chemnitz siger:

— Der er ikke anden vej til en rationel løsning af distriktets problemer end en vis afvandring. Der er ganske enkelt ikke erhvervsmuligheder her til alle. Omplantning vil være en voldsom omvæltning for næsten alle. Afvandring til Vestgrønland forekommer umiddelbart det naturligste, men direkte afvandring til Danmark vil ikke ubetinget, hvis den forberedes rigtigt, byde på meget større problemer. Etablering af fangstrejser vil næppe være en løsning for selve byen, fordi næsten alle her reelt har sagt fangsten farvel. Fangerfærdighederne er glemt, og den unge fanger, der duer til erhvervet, har i dag de største vanskeligheder ved at finde en kone, der kan klare

Hele møblementet fra et ødelagt hus ud i den kolde sne.

sin meget betydelige del af fangerlivets krav. Jeg har set en stor bjørnejæger, der måtte lade sin mor behandle sine skind.

For den gruppe, der kan og vil være fangere, bør børnenes skoleproblem tages op. Skolepligt bør nok erstattes af en skoleret. Fangerbørn, der skal efterfølge fædrene i det gamle erhverv, har brug for fangerlærdom mere end for dansk og regning.

Etableringen af fangstrejser har i en række tilfælde givet gode resultater i de sidste år, når de rette mennesker er kommet de rette steder hen. Bygningen af overnatningshytter og et vist antal samfundsejede overvintringshuse ville være til hjælp for disse fangergrupper. Men de måtte forstå, at deres vilkår ville være et liv på basis af fangsten og en vis medbragt nødproviant, mens yderligere krav ikke kunne ventes imødekommet, slutter Aage Chemnitz.